

mgr Anna Rędzio

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Paradoksalne efekty zagrożenia stereotypem: kiedy i dlaczego negatywne stereotypy poprawiają funkcjonowanie poznawcze?”

Promotor – prof. dr hab. Mirosław Kofta

Zagrożenie stereotypem – stan psychiczny, w którym jednostka obawia się, że może potwierdzić negatywny stereotyp o swojej grupie lub kategorii społecznej (Steele, Aronson, 1995) – zwykle owocuje gorszym wykonywaniem zadań ze stereotypizowanej dziedziny. Nieliczne jak dotąd badania (Stafford, 2018) wskazują jednak, że niekiedy, pod wpływem takiego zagrożenia, osoba może wykonywać zadania lepiej niż w sytuacji neutralnej. Celem obecnego projektu było poszukiwanie – na przykładzie stereotypu odmawiającego kobietom zdolności matematycznych – czynników decydujących o wystąpieniu takich paradoksalnych efektów i sprawdzenie, czy występują również wtedy, gdy zadania są wymagające poznawczo (wcześniejsze badania, por. np. Crisp, Bache, Maitner, 2009, ujawniły efekty polepszenia jedynie przy zadaniach łatwych lub umiarkowanie trudnych). Badania: Przeprowadzono trzy badania eksperymentalne z udziałem studentek kierunków ścisłych i humanistycznych wyższych uczelni. Wszystkie uczestniczki relacjonowały swoje doświadczenia towarzyszące lekcjom matematyki w liceum, dokonywały samooceny zdolności matematycznych i stopnia osobistej ważności matematyki jako dziedziny aktywności, oraz wykonywały test pamięci roboczej. Uczestniczki były losowo przydzielane do warunku z zagrożeniem stereotypem bądź warunku baseline, a następnie wykonywały 15 wybranych zadań z testu Ravena o różnych poziomach trudności. Wyniki: kobiety studiujące matematykę, które (a) doświadczały wysokiej sprawczości intelektualnej (niskiej bezradności) na lekcjach matematyki, (b) startowały w olimpiadach matematycznych, oraz (c) traktowały matematykę jako ważną dziedzinę swojej aktywności, reagowały na zagrożenie stereotypem paradoksalną poprawą wykonywania zadań, i poprawa ta dotyczyła przede wszystkim zadań trudnych. Wnioski: Przeprowadzone badania wskazują na kluczową rolę ubiegłego doświadczenia z dziedziną stereotypizowaną: jeżeli mają one charakter zdecydowanie pozytywny, nie tylko podnoszą odporność na zagrożenie stereotypem, ale wyzwalają wręcz reakcję mobilizacyjną (pobudzając motywację oraz aktywizując „rezerwy poznawcze”), co owocuje poprawą poziomu wykonania trudnych, wymagających poznawczo zadań. Badania te sugerują, że odpowiednio zaplanowana interwencja, dostarczająca pozytywnych doświadczeń osobistych w stereotypizowanej dziedzinie, może być skuteczną strategią eliminowania niekorzystnych następstw zagrożenia stereotypem.